

Національна академія аграрних наук України
Інститут тваринництва

Науково- технічний бюлетень

111

2014
Харків

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ТВАРИННИЦТВА

Науково-технічний бюлетень № 111

Харків-2014

УДК 636.1:001:929(477)(092)(1919/2014)

**ВОЛКОВ ДМИТРО АНДРІЙОВИЧ – КОРИФЕЙ
ВІТЧИЗНЯНОГО КОНЯРСТВА****Іонов І. А., д. с.-г. н., професор, член-кореспондент НААН, директор
Інститут тваринництва НААН**

Стаття присвячена висвітленню наукової діяльності провідного вченого в галузі конярства – Дмитра Андрійовича Волкова.

Ключові слова: Волков Д. А., наукова діяльність, конярство, кіннозаводство, українська верхова, Новоолександрівська вагозна.

У цьому році виповнилося 95 років від дня народження видатного вченого і фахівця з конярства, Заслуженого діяча науки і техніки України, доктора сільськогосподарських наук, професора Волкова Дмитра Андрійовича.

Дмитро Андрійович народився 2 травня 1919 року на хуторі Дуванка Золочівського району Харківської області. У 1937 році він закінчив Золочівську середню школу. З 1938 року навчався у Харківському зоотехнічному інституті, а з 1941 р. – в Алма-Атинському зооветеринарному інституті на зоотехнічному факультеті, який і закінчив із відзнакою 1943 року зі спеціальності «зоотехнік вищої кваліфікації».

У 1943-1946 роках Дмитро Андрійович перебував у лавах радянських військ, учасник бойових дій (1944-1945 рр.) у Великій Вітчизняній війні. Брав активну участь у визволенні Рівненської та Волинської областей України, у військовій операції «Багратіон» (Білорусь), у визволенні м. Варшави та штурмі м. Берліну. За участь у боях нагороджений орденами «Червоної Зірки», «Великої Вітчизняної війни» II ст. та медалями «За визволення Варшави», «За взяття Берліну», «За Перемогу над Німеччиною», «100 років від дня народження В. І. Леніна».

З 1946 по 1949 роки Дмитро Андрійович працював асистентом кафедри конярства Харківського зоотехнічного інституту, а з середини 1949 року – молодшим науковим співробітником. У тому ж році вступив до аспірантури Українського науково-дослідного інституту тваринництва (м. Харків, нині – Інститут тваринництва НААН).

У 1953 році Волков Д. А. захистив кандидатську дисертацію «Досвід виховання племінних ваговозних лоша́т бажаного типу при ранньому тренінгу і ранньому підготуванні в умовах Роменського Держплемрозплідника».

З 1954 по 1971 роки – завідувач відділу конярства Українського науково-дослідного інституту тваринництва. З 1971 по 1984 роки – заступник директора інституту з наукової роботи. У 1979 році Дмитро Андрійович захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук «Заводські породи коней України і методи їх удосконалення». З 1985 року – провідний науковий співробітник, завідувач лабораторії конярства Інституту тваринництва УААН.

Дмитро Андрійович Волков – провідний вчений України в галузі конярства. До 1998 року – науковий керівник державної наукової програми «Конярство». До сьогодні він є членом спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських та докторських дисертацій зі спеціальності селекція та розведення сільськогосподарських тварин.

Основні напрями наукової діяльності Д. А. Волкова: вивчення і розробка нових методів удосконалення існуючих та створення нових порід, типів і ліній коней; організація племінного, робочо-користувального та спортивного конярства; розробка енергозберігаючих маловитратних технологій вирощування верхових, рисистих та ваговозних порід коней в Україні.

Його перші наукові праці присвячені вивченню досвіду вирощування лоша́т, формуванню бажаних типів коней, зв'язку типів нервової діяльності з продуктивністю коней. Дещо пізніше вивчались питання організації селекційно-племінної роботи, умов годівлі та утримання коней верхових, рисистих та ваговозних порід.

Уперше проведені важливі дослід з вивчення активності надниркових та щитовидної залоз у коней у зв'язку з їх роботоздатністю й рівнем навантаження. Велику роботу провів із визначення напрямів племінної роботи з кіньми в західному регіоні України та її необхідність з гуцульською породою.

За участю Дмитра Андрійовича розроблено та впроваджено у виробництво більше 30 перспективних планів племінної роботи і селекційних програм, що дало змогу поліпшити племінні, спортивні й робочі якості коней різних напрямів використання.

Особливим досягненням наукової діяльності вченого стало створення вітчизняних порід коней – української верхової та новоолександрівської ваговозної.

Українська верхова порода почала створюватися у повоєнні роки. В Українському кінному заводі Дніпропетровської області було зосереджено понад 300 кобил та 25 жеребців української, тракененської, ганноверської, а також чистокровної верхової порід. Для складного схрещування використовували коней місцевого верхового типу, а також рідкісних представників російської верхової породи, яких вдалося зберегти. Згодом робота була поширена за рахунок залучення Провальського (Луганська область) і Скадовського кінних заводів, а також племінних ферм Красноградського держплемрозплідника Харківської області і племінних ферм Закарпатської області. Помісей різних генеалогічних комплексів бажаного типу розводили «в собі». Наукове керівництво цією роботою здійснював Український інститут тваринництва, зокрема Д. А. Волков. У 1990 році українську верхову породу було затверджено (Авторське свідоцтво № 5232 від 17.12.1990 р.). До колективу авторів породи, яким керував Д. А. Волков, увійшли О. А. Калантар, П. А. Дейнека, В. О. Пересада, М. Б. Ігнат'єва, А. С. Філімонова, В. І. Куліков, В. В. Сташевський, П. Я. Белан, Н. Т. Бобкова,

В. П. Шимширт, П. М. Кримцов, Б. І. Москаленко, І. Г. Кравченко, І. Є. Готліб.

Нині українська верхова порода, основне призначення якої є використання в класичних видах кінного спорту, за кількістю племінного поголів'я займає перше місце серед інших порід України. Провідні господарства з її розведення – ТОВ «Харківський кінний завод», філії ДП «Конярство України»: Лозівський кінний завод № 124, Олександрійський кінний завод № 74, Деркульський кінний завод № 63, Дніпропетровський кінний завод № 60 та чисельні племінні репродуктори і приватні коневласники.

Створення новоолександрівської ваговозної породи за безпосередньої участі Д. А. Волкова та під його методичним керівництвом проводилось у Новоолександрівському, Дібрівському кінних заводах та на кращих племінних фермах, відповідно до розроблених планів та програм селекційної роботи. Особлива увага була звернена на створення оригінального типу ваговозів, який був затверджений (МСХ ССРСР) як селекційне досягнення 1970 року. Подальше інтенсивне використання отриманих у Дібрівському та Новоолександрівському кінних заводах комплексів, створення генеалогічних ліній і маточних родин, а також відповідні тренінг та випробування робочих якостей коней дали змогу провести складну роботу по створенню на основі типу ваговозів нову ваговозну породу. Новоолександрівську ваговозну породу було затверджено як селекційне досягнення 1997 року (Авторське свідоцтво № 1262 від 28.11.1997 р.). У колектив авторів увійшли Д. А. Волков (науковий керівник), М. С. Кемарська, О. А. Калантар, І. П. Горошко та інші висококваліфіковані селекціонери.

Сьогодні наукова діяльність Д. А. Волкова та його учнів спрямована на збереження й удосконалення племінних і робочих якостей коней різних порід, розробку селекційних програм з охопленням усіх суб'єктів племінної справи в конярстві України. Дмитро Андрійович виховує наукові кадри та фахівців-конярів. Його перу належить понад 200 наукових праць, під його науковим керівництвом підготовлено і захищено докторську та сім кандидатських дисертацій.

За сумлінну працю Дмитра Андрійовича Волкова нагороджено однією з почесніших нагород України – орденом «Богдана Хмельницького» II ст., його заслуги високо оцінені Міністерством аграрної політики та продовольства України і президією Національної академії аграрних наук України.

Бажаємо ювіляру міцного здоров'я, наснаги у науковій діяльності, талановитих і відданих учнів!

Бібліографічний список

1. Внесок вчених Інституту тваринництва УААН у розвиток конярства України: бібліогр. показ. наук. пр. за істор. період існування установи (1914-2009 рр.) (до 80-річчя заснування інституту) / В. В. Кунець, І. В. Ткачова, Л. В. Гончаренко, Т. М. Очковська: наук. ред. Є.В.Руденко // УААН, Ін-т твар-ва. – Харків. – 2009. – 74 с.

2. Волков Дмитро Андрійович: бібліогр. показ. наук. пр. за 1951-2009 роки / В. В. Кунець, І. В. Ткачова, Є. В. Руденко; техн. ред. Л. В. Гончаренко, авт. вст. ст. І. А. Помітун // УААН, Ін-т твар-ва. – Харків. – 2009. – 79 с.

3. Помітун І. А. Волков Дмитро Андрійович / І. А. Помітун // Вчені-селекціонери у тваринництві. – Кн. 1. – К.: Аграрна наука, 1999. – С.101-102. (Українські вчені-аграрії XX століття).

4. Помітун І. А. Волков Дмитро Андрійович / І. А. Помітун // Енциклопедія сучасної України. – Т. 5. – НАНУ, Наук. тов-во ім. Шевченка, Ін-т енциклоп. досліджень НАН України. – К., 2006. – С.81.

**НАУЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ВЫДАЮЩЕГОСЯ УЧЕНОГО-ИППОЛОГА
ВОЛКОВА ДМИТРИЯ АНДРЕЕВИЧА**

Ионов И. А., Институт животноводства НААН, Харьков

Статья посвящена освещению научной деятельности ведущего ученого в области коневодства - Дмитрия Андреевича Волкова.

Ключевые слова: Волков Д. А., научная деятельность, коневодство, конно-заводство, украинская верховая, новоалександровская тяжеловозная.

**SCIENTIFIC ACTIVITY OF THE OUTSTANDING SCIENTIST HORSE
BREEDER VOLKOV DMITRY ANDREEVICH.**

Ionov I. A.; Institute of animal sciences of NAAS, Kharkov

Article is devoted to the scientific activity of the leading scientist in the field of horse breeding - Dmitry Andreevich Volkov.

Keywords: Volkov D.A., scientific activities, horse breeding, stud, Ukrainian wormbreed horse, novoaleksandrovsky draft horse.

УДК 636.1.082

**ЛАБОРАТОРІЯ КОНЯРСТВА ІНСТИТУТУ ТВАРИННИЦТВА
НААН – НАУКОВИЙ ЦЕНТР ІППОЛОГІЇ В УКРАЇНІ
(ДО 70-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ)**

**Волков Д. А., д. с.-г. н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України, г. н. с.,
Ткачова І. В., к. с.-г. н., завідувач лабораторії конярства,
Корнієнко О. О., к. с.-г. н., с.н.с., Кураксіна В. О.
Інститут тваринництва НААН**

У статті висвітлено діяльність лабораторії конярства Інституту тваринництва НААН як наукового центру, що здійснює науковий супровід галузі конярства, починаючи з 1944 року і понині. Розглянуто напрями наукової роботи, створені породи, типи і лінії коней, селекційні, технологічні розробки, дослідження з генетики, годівлі, біотехнології, економіки у конярстві.

Зроблено висновки з напрямів подальшого удосконалення вітчизняного генотипу коней.

Ключові слова: конярство, кіннозаводство, наукова діяльність, Інститут тваринництва, породи, типи, лінії.

У 2014 році виповнюється 70 років із заснування лабораторії конярства Інституту тваринництва НААН – наукового центру з конярства. Метою даної статті є висвітлення основних напрямів наукових досліджень лабораторії та її досягнення.

Методи досліджень. У статті висвітлені власні наукові досягнення авторів, основні результати досліджень з наукових звітів лабораторії за її період діяльності, при цьому використані історичні, бібліографічні методи та систематизація матеріалів.

Результати досліджень. Наукові дослідження з конярства в Україні та в Інституті тваринництва Національної академії аграрних наук ведуться з 1944 року, коли був заснований сектор конярства, і у 1946 році виведений в окремий відділ інституту. Керівництво відділом, а потім лабораторією у різні періоди здійс-